

4. Яка стильова еволюція цілісності твору в історичній ретроспективі?

На етапі репетиційної роботи має відбутися реалізація задуму, прообраз якого отримав втілення у виконавських засобах. Знаходження контурів концепції прискорює процес деталізації інтерпретації, адже виконавцю має стати зрозумілим, що саме необхідно шукати та яким воно має бути. І тут мають поєднуватися два взаємодоповнюючих способи вирішення – знаходження та утримання загального плану інтерпретації, коли деталі поступово вибудовуються у певне узагальнене ціле, і деталізація, що певною мірою порушує цілісну будову твору та створює низку більш дрібних творів, але при цьому головним, провідним повинно завжди лишатися відчуття цілого.

Отже, завдання інтерпретації полягає у формуванні якомога більш розвинених, професійно аргументованих уявлень щодо виразних можливостей конкретного матеріалу і на підставі цього створення власної інтерпретаційної версії твору.

Література

1. Григорьев В. Ю. Методика обучения игре на скрипке / В. Ю. Григорьев. – М. : Издательский дом «Классика-XXI», 2006. – 256 с.
2. Давидов М. А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста) / М. А. Давидов. – Київ : Муз. Україна, 1997. – 240 с.
3. Завалко К.В. Теоретико-методичні аспекти формування інтерпретаційної культури майбутнього вчителя музики / К. В. Завалко // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. пр. / за заг. ред. Євтуха М. Б. – Київ, 2008. – Вип. 35С. 88–90.
4. Ражников В. Г. Диалоги о музыкальной педагогике / В. Г. Ражников. – М. : Классика XXI, 2004. – 140 с.
5. Цыпин Г. М. Обучение игре на фортепиано : учеб. пособ. / Г. М. Цыпин. – М. : Просвещение, 1984. – 176 с.

ПРОБЛЕМИ ІЄРАРХІЇ ЦІННОСТЕЙ ДУХОВНОГО ЖИТТЯ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ

Халєєва О. В. Костіна Л. М.

Харківська гуманітарно-педагогічна академія, e-mail: nsipatova@gmail.com

Враховуючи сучасні підходи в педагогіці (особистісне орієнтоване навчання, збагачення учнів досвідом творчості, формування

механізму самоорганізації й самореалізації особистості), особливої актуальності набуває завдання формування світогляду особистості як стрижня культури, фокусу людського бачення світу, міри розуміння природи й суспільства, соціальних відносин і цінностей, поглядів на світ і своє місце у ньому.

Сутнісною якістю людського способу існування є духовне життя суспільства. Це надзвичайно широке поняття, що включає в себе: 1) духовне виробництво (розроблення поглядів і уявлень, теорій, концепцій та інших ідейних утворень і духовних цінностей, формування духовних потреб людей у споживанні духовних цінностей, у творчій діяльності); 2) суспільну свідомість, як сукупність ідеальних форм (понять, суджень, поглядів, почуттів, ідей, уявлень, теорій), що вироблені людством у процесі освоєння природи і соціальної історії та охоплюють і відтворюють суспільне буття; 3) духовну культуру як сукупність форм суспільної свідомості, способів створення і використання духовних цінностей, форм комунікації людей.

Духовне життя молоді людини охоплює світ ідеального (сукупність ідей, поглядів, гіпотез, теорій) разом з його носіями – соціальними суб'єктами – індивідами, народами, етносами. У цьому зв'язку доречно говорити про особисте духовне життя молоді людини, її індивідуальний духовний світ, духовні цінності, світоглядні орієнтації [1, с. 172].

Світогляд є центральним елементом духовного світу особистості, що взаємопов'язаний з кожною стороною духовної сфери.

Метою статті є теоретичний аналіз та розгляд сутності гострої проблеми.

Визначимо специфіку світогляду духовного феномена в контексті його місця і значення у сфері суспільної свідомості.

Окрема особистість і будь-яка соціальна група у своїй діяльності неодмінно керується тими чи іншими ідеями і поглядами, моральними й естетичними ідеалами, певним світоглядом, соціальними установками та іншими духовними цінностями, що складають у сукупності суспільну свідомість.

Аналізуючи структуру суспільної свідомості, дослідники виділяють певні рівні, що функціонують у межах кожної з форм і різняться ступенем глибини та характером відображення дійсності. Дані компоненти, як зазначає Р. Арцишевський, необхідно розглядати окремо, у певному контексті: всієї суспільної свідомості (свідомість буденна та систематизована (спеціалізована), її окремих сфер (емпірична та теоретична свідомість (пізнання), суспільна психологія та ідеологія), своєрідних форм відображення та усвідомлення дійсності, кожна з яких

переважає на певному рівні суспільної свідомості (свідомість конкретно-чуттєва та абстрактно-логічна) [2, с. 101–102].

Нині у науковій літературі превалує думка, що зміст кожної з конкретних форм суспільної свідомості (політичної, правової, моральної, філософської, наукової, релігійної, художньо-естетичної) складає єдність трьох сфер – науки, ідеології, суспільної психології.

Ідеологічна сфера, будучи зумовлена ставленням людини до світу, своїм призначенням має теоретичне обґрунтування цілей, завдань, інтересів, ідеалів, принципів, вибору методів перетворення явищ дійсності, що розробляються у когнітивній сфері.

Сфера суспільної психології – це насамперед сфера емоційного відображення, безпосереднього переживання людиною реальної дійсності. Це емоційно-вольова сторона духовного світу особистості, сфера почуттів та настроїв, потреб і звичок, у якій виражається безпосереднє ставлення світу до людини і людини до світу.

Важливого методологічного значення набуває філософське положення про розгляд світогляду як сполучної ланки між ідеологією, суспільною психологією і наукою як сферами суспільної свідомості.

Світогляд як стан свідомості концентрує в собі й органічно сплавляє воедино думки, почуття, прагнення, внутрішню готовність діяти, тобто наукові, ідеологічні та соціально-психологічні компоненти духовного світу соціального суб'єкта. Він формується на основі науки та ідеології, але здобуває якісне визначення лише у поєднанні з суспільною психологією, коли зміст ідеології у формі узагальнених ідей та уявлень, ідеалів і принципів засвоюється соціальним суб'єктом і перетворюється в його внутрішні переконання, життєву позицію.

Як суб'єкт світогляду може виступати не тільки суспільство в його конкретно-історичних формах, але й особистість, що водночас носієм певного світогляду, як форми суспільної самосвідомості, в його класових, національних та інших проявах. Водночас особистість є суб'єктом особливої, особистісної форми світогляду. Суспільний світогляд і світогляд особистості нерозривно пов'язані і взаємодіють між собою. Без розкриття цього взаємозв'язку не можна зрозуміти розвиток і функціонування ані суспільного світогляду, ані тим більше світогляду особистості, оскільки останній завжди виникає і формується на основі першого [2, с. 65]. Враховуючи даний взаємозв'язок і взаємодію, необхідно розмежовувати загальносоціологічний та особистісний підходи до аналізу цього духовного феномена.

У своєму соціокультурному визначенні світогляд виступає особливим станом суспільної свідомості, що у найбільш загальному і

концентрованому вигляді виражає своєрідність культурно-історичного періоду, що переживається суспільством, властиву його культурі систему «наскрізних» ідей, уявлень, принципів, інтенцій, що складають «душу» даного типу культури і пронизують усі її галузі.

Світогляд молоді людини – це гранично узагальнений, упорядкований погляд на навколишній світ: на явища природи, суспільство і самого себе, а також основні життєві позиції людей, переконання, соціально-політичні, моральні, естетичні ідеали, принципи пізнання й оцінки матеріальних і духовних подій, що впливають із загальної картини світу. Слід зазначити, що світогляд концентрує у собі не тільки положення теоретичного рівня, тут беруть участь усі сутнісні сили людини: почуття, розум, воля, переживання, здібності, досвід.

Народжуючись, кожна молода людина застає існуючу в суспільстві певну систему знань про навколишній світ, характерне для даної культури ставлення до нього, ієрархію цінностей (моральних, політичних, художніх тощо). Сукупність світоглядних уявлень, що засвоюється індивідом під час соціалізації, називається світорозумінням. Молода людина інтерпретує світові події і проблеми, тлумачить їх сутність на основі того розуміння буття, яке вона засвоїла, опановуючи матеріальні та духовні багатства людської культури. Водночас молода людина не тільки розуміє світ. Вона ще відчуває, переживає його. В переживанні суспільне світорозуміння співвідноситься з особистим життєвим досвідом особи. Індивідуальні переживання є формою особистого ставлення до світу, його оцінки, інтерпретації за допомогою почуттів, різноманітність яких складає зміст переживання. Індивідуальною формою світогляду, таким чином, виступає світопереживання.

Ми додержуємося тієї думки, що світогляд молоді людини є органічною єдністю її надіндивідуальної історично-епохальної форми з домінантою ідейно-концептуального, теоретичного рівня (світорозуміння) та особистісного світогляду, що виникає і формується на основі першого, але має яскраве психологічне забарвлення, емоційно-ціннісний, індивідуальний характер (світовідчуття, світосприймання, світопереживання); має ідеологічний, а не когнітивний характер, але ідеологічно-теоретичний в органічній єдності з психологічним, емоційно-ціннісним (ідеться не про обмеженість тим чи іншим рівнем у суспільстві чи особистості, а про домінування того чи іншого рівнів, що перебувають в органічній єдності), що визначає духовно-практичне ставлення суб'єкта до дійсності.

Художній світогляд як типологічний світоглядний різновид має свою специфіку, що впливає насамперед з особливості мистецтва як форми, суспільної свідомості.

Філософське осмислення суті мистецтва, його ролі у суспільному й особистому житті кожної молодої людини, закономірностей художнього пізнання дійсності сприяє виробленню методологічних установок, які дають змогу орієнтуватися в емпіричному матеріалі, у чисельних теоріях і концепціях, результатах експериментальних досліджень [3, с. 23].

Мистецтво має своєю сферою людське життя в усій багатогранності і складній різноманітності його проявів, матеріальних і духовних. Митець живе і творить не в якомусь надсуспільному, позачасовому просторі, а в певному суспільному середовищі, в певну добу, тисячами ниток зв'язаний з ними. Духовне життя, суспільна свідомість конкретно-історичної доби втілюється у ставленні художника до відображених явищ дійсності, його поглядах, думках, почуттях, індивідуальних і своєрідних. Без загального світоглядного контексту художній світогляд неможливий.

Світогляд художника – форма самосвідомості, крізь призму якої сприймається, оцінюється й осмислюється дійсність, відображується у творах мистецтва, і яка вирішальним чином впливає на духовне самовизначення творчої індивідуальності. У світогляді художника акцентується емоційно-ціннісне ставлення до буття. До структури світогляду художника входять принципи творчої діяльності, смислотворчості установок й орієнтири. Ядром, серцевиною світоглядної свідомості художника виступає естетичний ідеал, що виконує у творчості роль регулятивного принципу, критерію оцінки і цільової настанови. У формуванні світогляду художника беруть участь усі сутнісні сили, духовні здібності творчої особистості (свідомість, почуття, воля): у цьому процесі органічно взаємодіють досвід, знання й переконання.

На основі здійсненого аналізу визначимо художній світогляд особистості як цілісну систему поглядів на світ, переконань, емоційно-ціннісних ставлень до буття, сформованих на основі художнього досвіду, певного естетичного ідеалу, що стали внутрішньою позицією особистості й визначають ставлення молодої людини до навколишньої дійсності та самої себе.

Висновки. Нині у науковій літературі превалює думка, що зміст кожної з конкретних форм суспільної свідомості (політичної, правової, моральної, філософської, наукової, релігійної, художньо-естетичної) складає єдність трьох сфер – науки, ідеології, суспільної психології.

Як суб'єкт світогляду може виступати не тільки суспільство в його конкретно-історичних формах, але й особистість, що є водночас носієм певного світогляду, як форми суспільної самосвідомості, в його класових, національних та інших виявах.

Література

1. Костіна Л. М. Методологічні основи формування художнього світогляду особистості / Л. М. Костіна // С. Рохманінов: на зламі століть : зб. наук. ст. – Харків : ФОП Носань В.А. – 2009. – С. 172–177. – (Вип. 6 «Творчість як рушійна сила культури. Ч. 11)
2. Арцишевский Р. А. Мироззрение: сущность, специфика, развитие. – Львов : Изд-во при Львовском ун-те, Вища школа, 1988. – 197 с.
3. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання : навч.-метод. посіб. / О. Я. Ростовський. – Київ : ІЗМН, 1997. – 248 с.

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Костенко Д. В.

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
01033, м. Київ, вул. Володимирська, 60, e-mail: kostenkodmytro5@gmail.com*

Актуальність міжкультурної освіти усвідомлюється педагогічною спільнотою більшості країн і є частиною їх державної політики. У відповідь на виникнення нових соціокультурних реалій – глобалізацію та інтернаціоналізацію світу, процеси етнокультурного самовизначення, проблеми багатокультурного суспільства і міграції – світова педагогічна думка розробляє відповідну освітню стратегію, яка відображена в документах ООН, Ради Європи та ЮНЕСКО. Такі поняття як «міжкультурне навчання», «міжкультурна комунікація», «міжкультурне виховання» стали поширюватися на початку 70-х рр. ХХ ст. В англійській мові термін *multicultural education* використовується, зокрема, в роботах дослідників освіти США. ЮНЕСКО та Рада Європи живляють в своїх документах поняття «міжкультурна освіта».

Міжкультурна освіта ХХІ століття передбачає виховання повного рівня свідомості і толерантності. Для реалізації цього завдання важливо надати молоді можливість самостійного ознайомлення з відмінностями світових культур. Необхідність даного чинника обґрунтована у роботах американського дослідника міжкультурної освіти Джеймса Бенкса, а також в стандартах громадянської освіти «Демократія і різноманіття», розроблених міжнародними групами професіоналів в галузі освіти. В роботі обґрунтовуються чотири основних методичних принципи: різноманіття, єдності, глобальної взаємодії, прав людини.